

ZATRUDNIANIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Aspekty prawne i podatkowe

Paweł Majka, Małgorzata Rydzewska
Iwona Wieleba

Wolters Kluwer

ZATRUDNIANIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Aspekty prawne i podatkowe

Paweł Majka, Małgorzata Rydzewska
Iwona Wieleba

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 września 2018 r.

Recenzent

Dr hab. Jacek Wantoch-Rekowski, prof. UMK

Wydawca

Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący

Paulina Staniszewska-Chudzik

Opracowanie redakcyjne

Anna Krzesz

Łamanie

Wolters Kluwer Polska

Poszczególne rozdziały napisali:

Paweł Majka – 5–7;

Małgorzata Rydzewska, Iwona Wieleba – 1–4.

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawoLubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2018

ISBN: 978-83-8124-922-5

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
Wstęp	17
Rozdział I	
Pojęcie i status prawny pracownika niepełnosprawnego oraz pracodawcy zatrudniającego osoby niepełnosprawne	21
1. Prawne pojęcie niepełnosprawności.....	21
1.1. Pojęcie niepełnosprawności w prawie polskim i międzynarodowym.....	21
1.2. Przesłanka niezdolności do wypełniania ról społecznych	23
1.3. Przesłanka stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu.....	28
2. Pracownik niepełnosprawny	33
2.1. Pojęcie pracownika.....	33
2.2. Pojęcie pracownika niepełnosprawnego	36
2.3. Nabycie statusu pracownika niepełnosprawnego.....	39
2.4. Utrata statusu pracownika niepełnosprawnego	41
2.5. Zmiana statusu pracownika niepełnosprawnego.....	44
2.6. Orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność	45
2.7. Orzeczenia o zakwalifikowaniu do jednego ze stopni niepełnosprawności	46
2.8. Stopnie niepełnosprawności	58
2.9. Orzeczenia ZUS	63
2.10. Orzeczenie o zaliczeniu do grup inwalidów oraz o niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym	65

3. Pracodawca zatrudniający osoby niepełnosprawne.....	69
3.1. Pojęcie pracodawcy w kodeksie pracy.....	69
3.2. Zakłady pracy chronionej	75
3.2.1. Uzyskanie statusu zakładu pracy chronionej.....	75
3.2.2. Warunki wymagane do uzyskania statusu zakładu pracy chronionej	80
3.2.3. Kontrole pracodawców prowadzących zakład pracy chronionej	104
3.2.4. Utrata statusu zakładu pracy chronionej.....	105
3.3. Zakłady aktywności zawodowej	109
3.4. Pracodawcy otwartego rynku pracy.....	111
4. Wnioski.....	112

Rozdział II

Nawiązanie stosunku pracy z pracownikiem

niepełnosprawnym	115
1. Cechy stosunku pracy z pracownikiem niepełnosprawnym.....	115
2. Forma i treść umowy o pracę.....	124
2.1. Forma umowy o pracę.....	124
2.1.1. Umowa w formie pisemnej.....	124
2.1.2. Umowa o pracę w formie dopuszczenia do pracy (<i>per facta concludentia</i>).....	126
2.1.3. Zawarcie umowy o pracę w formie ustnej	127
2.2. Treść umowy o pracę	127
2.2.1. Zagadnienia ogólne	127
2.2.2. Strony umowy	129
2.2.3. Rodzaj umowy o pracę.....	130
2.2.4. Data zawarcia umowy o pracę i termin rozpoczęcia pracy	132
2.2.5. Warunki pracy i płacy.....	133
3. Rodzaje i charakterystyka umów o pracę	138
3.1. Umowa o pracę na czas nieokreślony.....	140
3.2. Umowa o pracę na okres próbny.....	140
3.3. Umowa o pracę na czas określony	142
4. Kontrola wykonywania obowiązków pracodawcy wynikających ze stosunku pracy.....	145

5. Wnioski.....	149
-----------------	-----

Rozdział III

Prawa i obowiązki pracowników niepełnosprawnych.....	151
1. Zagadnienia wstępne.....	151
2. Uprawnienia pracowników niepełnosprawnych	152
2.1. Zagadnienia ogólne.....	152
2.2. Uprawnienia pracowników niepełnosprawnych związane z bezpieczeństwem i higieną pracy.....	154
2.3. Uprawnienie do uzyskania pierwszej pomocy.....	156
2.4. Prawo do opłaconych przez pracodawcę badań lekarskich.....	156
2.5. Czas pracy pracownika niepełnosprawnego	157
2.6. Zakaz pracy w porze nocnej i godzinach nadliczbowych	165
2.7. Przerwy w pracy	168
2.8. Dodatkowy urlop wypoczynkowy (urlop rehabilitacyjny)	169
2.9. Zwolnienia od pracy.....	176
3. Obowiązki pracowników niepełnosprawnych.....	180
4. Wnioski.....	181

Rozdział IV

Obowiązki i uprawnienia pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne	185
1. Obowiązki pracodawcy zatrudniającego osoby niepełnosprawne.....	185
1.1. Zagadnienia ogólne.....	185
1.2. Wpłaty na PFRON.....	186
1.2.1. Charakter prawny PFRON	186
1.2.2. Cel wpłat środków na PFRON	192
1.2.3. Podmioty obciążone wpłatami na PFRON.....	194
1.2.4. Obniżenie wysokości wpłaty na PFRON dla kontrahenta przedsiębiorcy zatrudniającego osoby niepełnosprawne.....	203
1.2.5. Obowiązek wpłat na PFRON w wypadku naruszeń prawa	214

1.2.6. Wpłaty na PFRON związane z brakiem wydzielenia lub zorganizowania stanowiska pracy	215
1.3. Obowiązek wprowadzenia niezbędnych racjonalnych usprawnień	216
1.4. Obowiązek uwzględnienia wymagań prawa budowlanego	219
1.5. Obowiązek zapewnienia odpowiednich pomieszczeń pracy, przystosowanego stanowiska pracy i przestrzegania wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy	230
1.6. Obowiązek prowadzenia ZFRON przez zakłady pracy chronionej	239
1.7. Obowiązki sprawozdawcze zakładu pracy chronionej	242
1.8. Obowiązki w ramach prowadzenia zakładu aktywności zawodowej	243
2. Uprawnienia pracodawców z tytułu zatrudniania osób niepełnosprawnych	244
2.1. Zagadnienia ogólne	244
2.2. Uprawnienia do zwrotu kosztów związanych z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych.....	245
2.2.1. Zagadnienia ogólne	245
2.2.2. Zwrot kosztów adaptacji pomieszczeń	252
2.2.3. Zwrot kosztów adaptacji lub nabycia urządzeń .	254
2.2.4. Zwrot kosztów zakupu i amortyzacji oprogramowania.....	254
2.2.5. Zwrot kosztów rozpoznania potrzeb przez służby medyczne	254
2.2.6. Zwrot kosztów zatrudnienia oraz szkolenia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy	255
2.2.7. Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy..	256
2.2.8. Zwrot kosztów szkolenia pracowników niepełnosprawnych.....	258
2.3. Dofinansowanie wynagrodzenia pracownika niepełnosprawnego	260

2.4. Uprawnienia pracodawcy związane ze statusem zakładu pracy chronionej.....	285
2.4.1. Zagadnienia ogólne	285
2.4.2. Dofinansowania do kredytu oraz zwrotu kosztów.....	286
2.4.3. Zwrot kosztów budowy.....	287
2.4.4. Zwrot kosztów transportu.....	293
2.4.5. Zwrot kosztów administracyjnych.....	294
2.5. Uprawnienia pracodawców prowadzących zakłady aktywności zawodowej.....	294
3. Wnioski.....	294

Rozdział V

Zwolnienia od podatków i opłat związane z zatrudnianiem

osób niepełnosprawnych	297
1. Definicja i budowa podatku.....	297
2. Zwolnienie i ulga podatkowa – znaczenie pojęć.....	299
3. Zwolnienia podatkowe przewidziane w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych	302
4. Zwolnienie pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne od podatku od nieruchomości	304
4.1. Podatek od nieruchomości – ogólna charakterystyka.	304
4.1.1. Podmiot i przedmiot opodatkowania.....	305
4.1.2. Podstawa opodatkowania.....	312
4.1.3. Stawki podatkowe.....	315
4.1.4. Termin i sposób zapłaty.....	319
4.1.5. Zwolnienia od podatku od nieruchomości.....	323
4.2. Zwolnienie zakładów pracy chronionej oraz zakładów aktywności zawodowej od podatku od nieruchomości.....	335
4.2.1. Zwolnienie ustawowe – regulacje prawne.....	335
4.2.2. Zwolnienie od podatku a decyzja wojewody o statusie zakładu.....	337
4.2.3. Zwolnienie w sytuacji współwłasności nieruchomości.....	338

4.2.4. Zwolnienie od podatku od nieruchomości obiektów niebędących budynkami	344
4.2.5. Zwolnienie od podatku nieruchomości oddanych przez zakład do korzystania innemu podmiotowi.....	345
4.2.6. Prawo do zwolnienia	347
4.2.7. „Zajęcie” nieruchomości na prowadzenie zakładu jako warunek korzystania ze zwolnienia	352
5. Zwolnienie pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne od podatku rolnego.....	354
5.1. Podatek rolny – ogólna charakterystyka	354
5.1.1. Podmiot i przedmiot opodatkowania.....	354
5.1.2. Podstawa opodatkowania.....	356
5.1.3. Stawka podatkowa	356
5.1.4. Termin i sposób zapłaty.....	357
5.2. Zwolnienie zakładów pracy chronionej oraz zakładów aktywności zawodowej od podatku rolnego	358
6. Zwolnienie pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne od podatku leśnego	359
6.1. Podatek leśny – ogólna charakterystyka.....	359
6.1.1. Podmiot i przedmiot opodatkowania.....	360
6.1.2. Podstawa opodatkowania, stawka podatkowa, termin i sposób zapłaty.....	360
6.2. Zwolnienie zakładu pracy chronionej oraz zakładu aktywności zawodowej od podatku leśnego	361
7. Zwolnienie pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne od podatku od czynności cywilnoprawnych	362
7.1. Charakterystyka i elementy budowy podatku od czynności cywilnoprawnych.....	362
7.2. Zwolnienia zakładów pracy chronionej oraz zakładów aktywności zawodowej od podatku od czynności cywilnoprawnych.....	363
8. Zwolnienie pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne od opłat	365

8.1. Pojęcie opłaty	365
8.2. Zwolnienie od opłat przewidziane w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.....	370
9. Przekazanie środków ze zwolnień na PFRON oraz ZFRON	374
10. Wydatkowanie środków z ZFRON a wydawanie zaświadczeń o pomocy publicznej	375
11. Wnioski.....	383

Rozdział VI

Zatrudnianie osób niepełnosprawnych i jego skutki

w podatkach dochodowych.....	387
1. Zagadnienia ogólne	387
2. Konsekwencje zatrudniania osób niepełnosprawnych w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT).....	388
2.1. Obowiązki pracodawcy zatrudniającego osoby niepełnosprawne związane ze statusem płatnika.....	388
2.1.1. Instytucja płatnika.....	388
2.1.2. Płatnik PIT	390
2.1.3. Przekazywanie kwot zaliczek PIT na PFRON oraz ZFRON	394
2.1.4. Utrata statusu zakładu pracy chronionej lub zakładu aktywności zawodowej	396
2.1.5. Terminy wpłaty zaliczek z tytułu PIT na ZFRON.....	398
2.2. Wpłaty na PFRON od pracodawców nieosiągających wymaganych wskaźników zatrudnienia osób niepełnosprawnych a przychód.....	400
2.3. Skutki podatkowe wpłat na ZFRON i PFRON w zakresie kosztów uzyskania przychodu	401
2.4. Zwolnienie z PIT świadczeń otrzymywanych przez pracowników niepełnosprawnych	405
2.5. Odliczanie od dochodu wydatków w ramach „ulgi rehabilitacyjnej” przez osoby niepełnosprawne – zarys problematyki.....	405

3. Konsekwencje zatrudniania osób niepełnosprawnych w podatku dochodowym od osób prawnych (CIT)	409
3.1. Wpłaty na PFRON od pracodawców nieosiągających wymaganych wskaźników zatrudnienia osób niepełnosprawnych a przychód.....	409
3.2. Wydatki niebędące kosztami uzyskania przychodu....	410
4. Wnioski.....	411

Rozdział VII

Zatrudnianie osób niepełnosprawnych a ulgi w spłacie

danin publicznych	413
1. Ulgi w spłacie podatków.....	413
2. Ulgi w spłacie pozostałych danin publicznych	423
2.1. Ulgi w spłacie uregulowane w przepisach szczegółowych ustaw	424
2.2. Odesłanie w zakresie ulg w spłacie zobowiązań do przepisów ordynacji podatkowej	426
2.3. Stosowanie przepisów ustawy o finansach publicznych do ulg w spłacie danin publicznych.....	427
3. Wspólny model instytucji umarzania danin publicznych .	432
4. Ujawnienie danych podmiotów, w stosunku do których zastosowano ulgę	433
5. Wpływ zatrudniania osób niepełnosprawnych na udzielanie ulg w spłacie danin publicznych	435
6. Wnioski.....	438

Zakończenie	441
--------------------------	-----

Bibliografia	447
---------------------------	-----

Autorzy	455
----------------------	-----

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

Konstytucja RP	- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
k.c.	- ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
k.p.	- ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2018 r. poz. 917 ze zm.)
k.p.a.	- ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1257 ze zm.)
k.p.c.	- ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1360 ze zm.)
konwencja
o prawach osób
niepełnosprawnych
o.p.	- Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku 13.12.2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169 ze zm.)
- ustawa z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2018 r. poz. 800 ze zm.)
p.p.s.a.	- ustawa z 30.08.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2018 r. poz. 1302 ze zm.)
pr. bud.	- ustawa z 7.07.1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2018 r. poz. 1202 ze zm.)
r.b.h.p.	- rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 26.09.1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz.U. z 2003 r. Nr 169, poz. 1650 ze zm.)
r.m.d.w.p.n.	- rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 22.06.2016 r. w sprawie miesięcznego dofinansowania do wynagrodzenia pracowników niepełnosprawnych (Dz.U. poz. 951)

-
- r.o.n.s.n. – rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z 15.07.2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. z 2015 r. poz. 1110 ze zm.)
- r.p.f.r.o.n. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 23.12.2014 r. w sprawie pomocy finansowej udzielanej pracodawcom prowadzącym zakłady pracy chronionej ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U. poz. 1975)
- r.r.b.h.p. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19.12.2007 r. w sprawie rzeczoznawców do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz.U. Nr 247, poz. 1835 ze zm.)
- r.r.k.s.p.n. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 23.12.2014 r. w sprawie refundacji kosztów szkolenia pracowników niepełnosprawnych (Dz.U. z 2014 r. poz. 1970)
- r.r.s.u.o.w. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18.09.1998 r. w sprawie rodzajów schorzeń uzasadniających obniżenie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych oraz sposobu jego obniżenia (Dz.U. Nr 124, poz. 820 ze zm.)
- r.w.t.b. – rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 12.04.2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1422 ze zm.)
- r.z.a.z. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 17.07.2012 r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej (Dz.U. poz. 850)
- r.z.d.k. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 23.12.2014 r. w sprawie zwrotu dodatkowych kosztów związanych z zatrudnieniem pracowników niepełnosprawnych (Dz.U. poz. 1987)
- r.z.f.r.o.n. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19.12.2007 r. w sprawie zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2015 r. poz. 1023)

- r.z.k.w.s. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 11.03.2011 r. w sprawie zwrotu kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej (Dz.U. z 2015 r. poz. 93)
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE z 2016 r. C 202, s. 47)
- u.e.r.f.u.s., ustawa emerytalna – ustawa z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1270 ze zm.)
- u.f.p. – ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2077 ze zm.)
- u.p.d.o.f. – ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1509)
- u.p.d.o.p. – ustawa z 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1036 ze zm.)
- u.p.d.p.p. – ustawa z 30.04.2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz.U. z 2018 r. poz. 362)
- u.p.l. – ustawa z 30.10.2002 r. o podatku leśnym (Dz.U. z 2017 r. poz. 1821)
- u.p.o.l. – ustawa z 12.01.1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1445)
- u.p.r. – ustawa z 15.11.1984 r. o podatku rolnym (Dz.U. z 2017 r. poz. 1892)
- u.p.s. – ustawa z 21.11.2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1260)
- u.r.z.s. – ustawa z 27.08.1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 511 ze zm.)
- u.s.c. – ustawa z 21.11.2008 r. o służbie cywilnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 1889 ze zm.)
- u.s.u.s. – ustawa z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1778 ze zm.)
- u.u.s.r. – ustawa z 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2017 r. poz. 2336 ze zm.)

Czasopisma i publikatory

ONSA	- Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
ONSAiWSA	- Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych
OSNAPIUS	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNCP	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNP	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP	- Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	- Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
PiZS	- Prawo i Zabezpieczenie Społeczne
POP	- Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
SPE	- Studia Prawno-Ekonomiczne

Inne

CBOSA	- Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych
KRUS	- Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
NSA	- Naczelny Sąd Administracyjny
NIK	- Najwyższa Izba Kontroli
PFRON	- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
SN	- Sąd Najwyższy
TK	- Trybunał Konstytucyjny
WSA	- Wojewódzki Sąd Administracyjny
ZFRON	- zakładowy fundusz rehabilitacji osób niepełnosprawnych
ZUS	- Zakład Ubezpieczeń Społecznych

WSTĘP

Problematyka niepełnosprawności ze względu na swoją doniosłość objęta została prawodawstwem nie tylko krajowym, ale również prawem międzynarodowym i europejskim¹. Przykładowo wskazać należy tu Europejską Kartę Społeczną z 18.10.1961 r.², Konwencję nr 159 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącą rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia osób niepełnosprawnych przyjętą w Genewie 20.06.1983 r.³ oraz konwencję o prawach osób niepełnosprawnych. Jednocześnie ustawodawstwo krajowe w coraz szerszym zakresie obejmuje problematykę funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczeństwie, w tym ich zatrudniania. Pozostawanie pracowników niepełnosprawnych w stosunku pracy jest bowiem powszechnie oceniane jako efektywny sposób na ich rehabilitację zawodową. Obowiązek pomocy przez władze publiczne osobom niepełnosprawnym w przysposobieniu do pracy wynika przy tym bezpośrednio z Konstytucji RP. Wskazać należy również, że w doktrynie przyjmuje się, iż z Konstytucji RP wynika wolność od „wykluczenia”, która stanowi prawo człowieka wynikające z ochrony godności w związku z zasadą dobra wspólnego, a pomocniczo z zasady sprawiedliwości i równości⁴. Nie budzi tym samym wątpliwości konieczność prowadzenia wielowątkowych badań związanych z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych, w tym analizy obowiązujących regulacji prawnych. Konieczne jest również, by rozważania te nie ograniczały się do

¹ L. Mitrus, *Niepełnosprawność jako przedmiot regulacji prawa pracy* [w:] *Prawo a niepełnosprawność. Wybrane aspekty*, red. M. Bosak, Warszawa 2015, s. 3–18.

² Dz.U. z 1999 r. Nr 8, poz. 67 ze zm.

³ Dz.U. z 2005 r. Nr 43, poz. 412.

⁴ Zob. A. Sobczyk, *Prawo pracy w świetle Konstytucji RP*, t. I, *Teoria publicznego i prywatnego indywidualnego prawa pracy*, Warszawa 2013, s. 142.

jednej dziedziny prawa, lecz obejmowały próby badania całego systemu wspomagającego zatrudnianie osób niepełnosprawnych.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest analiza obowiązujących regulacji prawnych dotyczących zatrudniania osób niepełnosprawnych, łącząca wątki związane z prawem pracy oraz prawem daninowym, a także wiążące się z nimi kwestie administracyjnoprawne. Rozważania skupiają się przy tym na regulacjach ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych jako podstawowego aktu, którego celem jest zagwarantowanie możliwości uzyskania i utrzymania przez osobę niepełnosprawną odpowiedniego zatrudnienia, awansu zawodowego, by w ten sposób ułatwić jej włączenie się do społeczeństwa. Istotnym uzasadnieniem istnienia tych regulacji jest także wyrównywanie szans pracowników niepełnosprawnych.

Podkreślić należy, że uwarunkowania systemu zachęt związanych z tworzeniem miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych są bardzo zróżnicowane. Nie do przecenienia są przy tym czynniki pozaprawne związane przykładowo z kreowaniem postaw odpowiedzialności społecznej w biznesie. Istotnym warunkiem powstawania miejsc pracy wydaje się jednocześnie tworzenie przez prawodawcę bodźców zarówno pozytywnych, jak i negatywnych o charakterze przede wszystkim ekonomicznym, zachęcających do zatrudniania osób niepełnosprawnych. Założeniem niniejszego opracowania jest przedstawienie obowiązującego regulacji prawnych związanych z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych wraz z próbą rozstrzygnięcia wybranych problemów w zakresie interpretacji przepisów.

Praca dzieli się na dwie części. Pierwsza obejmuje cztery rozdziały, w których przedstawiono rozwiązania z zakresu prawa pracy dotyczące zatrudniania osób niepełnosprawnych oraz związane z nimi regulacje o charakterze administracyjnoprawnym w zakresie procedury, a także prawa budowlanego. Druga część opracowania obejmuje trzy ostatnie rozdziały i dotyczy zagadnień prawa daninowego, w tym głównie prawa podatkowego, związanych z uprawnieniami przysługującymi pracodawcom zatrudniającym osoby niepełnosprawne oraz pracownikom niepeł-

nosprawnym. Powyższe ujęcie w założeniu ma tworzyć obraz systemu regulacji prawnych dotyczących zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Praca skierowana jest do pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne i praktyków – podmiotów obsługujących przedsiębiorców oraz pracowników organów administracji. Z wiedzy zawartej w opracowaniu skorzystać mogą także pracownicy naukowi i studenci studiów prawniczych i administracyjnych oraz słuchacze kursów związanych z problematyką zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Rozdział I

POJĘCIE I STATUS PRAWNY PRACOWNIKA NIEPEŁNOSPRAWNEGO ORAZ PRACODAWCY ZATRUDNIAJĄCEGO OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE

1. Prawne pojęcie niepełnosprawności

1.1. Pojęcie niepełnosprawności w prawie polskim i międzynarodowym

Pojęcie niepełnosprawności stanowi termin języka potocznego, prawnego i prawniczego. Z uwagi na charakter niniejszego opracowania punktem wyjścia będzie znaczenie tego terminu występujące w regulacjach prawnych.

Termin „niepełnosprawność” jest używany przede wszystkim w regulacjach prawa międzynarodowego, w tym przykładowo w art. 1 konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, która definiuje osoby niepełnosprawne jako osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów, co może w oddziaływaniu z różnymi barierami utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym na zasadzie równości z innymi osobami.

W krajowym porządku prawnym prawa osób niepełnosprawnych gwarantowane są w Konstytucji RP m.in. w art. 32 ust. 2 zakazującym

dyskryminacji z jakiegokolwiek przyczyny; w art. 68, który zobowiązuje władze publiczne do zapewnienia osobom niepełnosprawnym szczególnej opieki zdrowotnej, oraz w art. 69 gwarantującym obowiązek pomocy w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej. Ustawodawca zdefiniował pojęcie niepełnosprawności w treści art. 2 pkt 10 u.r.z.s. jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Z powołanej definicji wynika, że niepełnosprawność przez polskiego ustawodawcę została określona jako stan fizyczny, psychiczny, umysłowy trwale lub okresowo utrudniający, ograniczający bądź uniemożliwiający wypełnianie ról społecznych, a w szczególności wykonywanie pracy zarobkowej¹.

W doktrynie wskazuje się na dwa modele niepełnosprawności: medyczny i społeczny. Zgodnie z modelem medycznym niepełnosprawność jest bezpośrednią konsekwencją choroby lub uszkodzenia. Z kolei według modelu społecznego jest ona skutkiem ograniczeń, których doświadczają osoby niepełnosprawne m.in. na skutek rozwiązań rynku pracy wyłączających z tego rynku pracy te osoby².

Wskazana w art. 2 pkt 10 u.r.z.s. definicja niepełnosprawności odwołuje się do niezdefiniowanych wprost w ustawie pojęć: „niezdolność do wypełniania ról społecznych”, która to niezdolność może być „trwała” lub „okresowa”, oraz pojęcia „naruszenie sprawności organizmu”, które może być „stałe” lub „długotrwałe” oraz pojęcia „niezdolność do pracy”. Jednocześnie w doktrynie wskazuje się, że powyższa definicja niepełnosprawności jest definicją niepełną³. Wątpliwości interpretacyjne budzi m.in. odwołanie się przez ustawodawcę w treści art. 1 pkt 2, art. 5

¹ Tak wyrok WSA w Warszawie z 29.11.2006 r., III SA/Wa 1066/06, LEX nr 328667.

² Zob. K. Kurowski, *Niepełnosprawność i osoba niepełnosprawna – od medycznego do społecznego modelu niepełnosprawności* [w:] *Najważniejsze wyzwania po ratyfikacji przez Polskę Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych*, red. A. Błaszczak, Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich 2012/10, Warszawa 2012, s. 8 i n.

³ Zob. szerzej na ten temat – M. Paluszkiwicz, komentarz do art. 2 [w:] *Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych. Komentarz*, red. M. Włodarczyk, LEX 2015.

oraz art. 5a u.r.z.s. do pojęcia niezdolności do pracy obowiązującego na gruncie odrębnych przepisów, tj. art. 12 u.e.r.f.u.s. Dodatkowo w treści art. 62 u.r.z.s. ustawodawca do osób niepełnosprawnych zaliczył osoby, które przed dniem wejścia w życie ustawy zostały zaliczone do jednej z „grup inwalidów”, jeżeli przed tą datą orzeczenie o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów nie utraciło mocy. Przepis ten więc poszerza definicję niepełnosprawności o pojęcie „inwalida”. W treści art. 62 ust. 3 u.r.z.s. ustawodawca wskazał ponadto, że do powyższej grupy zaliczyć należy również osoby o stałej i długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, jeśli spełniają przesłanki wskazane w art. 62 ust. 3 pkt 1 i 2 u.r.z.s.

1.2. Przesłanka niezdolności do wypełniania ról społecznych

Pojęcie niezdolności do wypełniania ról społecznych, wskazane w treści art. 2 pkt 10 u.r.z.s., nie zostało zdefiniowane w ustawie. Powołany przepis wskazuje jedynie, że ta niepełnosprawność może być trwała lub okresowa. W doktrynie panuje pogląd, że przez wypełnianie ról społecznych rozumieć należy pełne uczestnictwo w życiu społecznym. W zależności od wieku, wykształcenia oraz innych czynników człowiek może bowiem wypełniać różne role społeczne. Niezdolność do pełnienia ról społecznych może polegać na trudnościach, ograniczeniach bądź przeszkodach uniemożliwiających wykonywanie czynności, w tym m.in. życia codziennego⁴.

W zakresie interpretacji pojęć „trwała” i „okresowa” niezdolność do wypełniania ról społecznych, które nie zostały zdefiniowane w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, można, jak wskazuje się w doktrynie⁵, pomocniczo odwołać się do ich znaczenia przewidzianego w słowniku języka polskiego. „Trwały” oznaczać będzie istniejący przez dłuższy czas, nieulegający

⁴ M. Paluszkiwicz, komentarz do art. 2...

⁵ Zob. szerzej na ten temat – M. Paluszkiwicz, komentarz do art. 2...

W książce kompleksowo omówiono regulacje prawne dotyczące zatrudniania osób niepełnosprawnych oraz konsekwencje z tym związane na gruncie prawa pracy, prawa administracyjnego oraz prawa daninowego (w tym prawa podatkowego). Uwzględniono najnowsze przepisy w zakresie omawianej tematyki, w tym:

- ustawę z 10.05.2018 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawę z 7.07.2017 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z systemami wsparcia rodziny.

Publikacja składa się z dwóch części. W pierwszej autorzy przybliżyli rozwiązania w zakresie prawa pracy oraz związane z nimi regulacje o charakterze administracyjno-prawnym. W drugiej skupili się na zagadnieniach prawa daninowego, dotyczących uprawnień przysługujących pracodawcom zatrudniającym osoby niepełnosprawne oraz pracownikom niepełnosprawnym.

Omówiono takie zagadnienia, jak:

- nabycie, zmiana i utrata statusu pracownika niepełnosprawnego,
- rodzaje orzeczeń potwierdzających niepełnosprawność,
- forma i treść umowy z pracownikiem niepełnosprawnym,
- cel i wysokość wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- obowiązki związane z wprowadzeniem usprawnień i zapewnieniem odpowiednich warunków pracownikom niepełnosprawnym,
- zwolnienia z podatków i opłat oraz ulgi w spłacie danin publicznych.

Opracowanie przeznaczone jest dla praktyków obsługujących przedsiębiorców, a także pracowników organów administracji i pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne.

ISBN 978-83-8124-922-5

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLWUER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 139 Zł (W TYM 5% VAT)